

BROEDVOGELS IN DE BEBOUWDE KOM VAN LAREN

Verslag: Dick A. Jonkers
Jelle Harder
Typewerk: Inge Karsemeijer

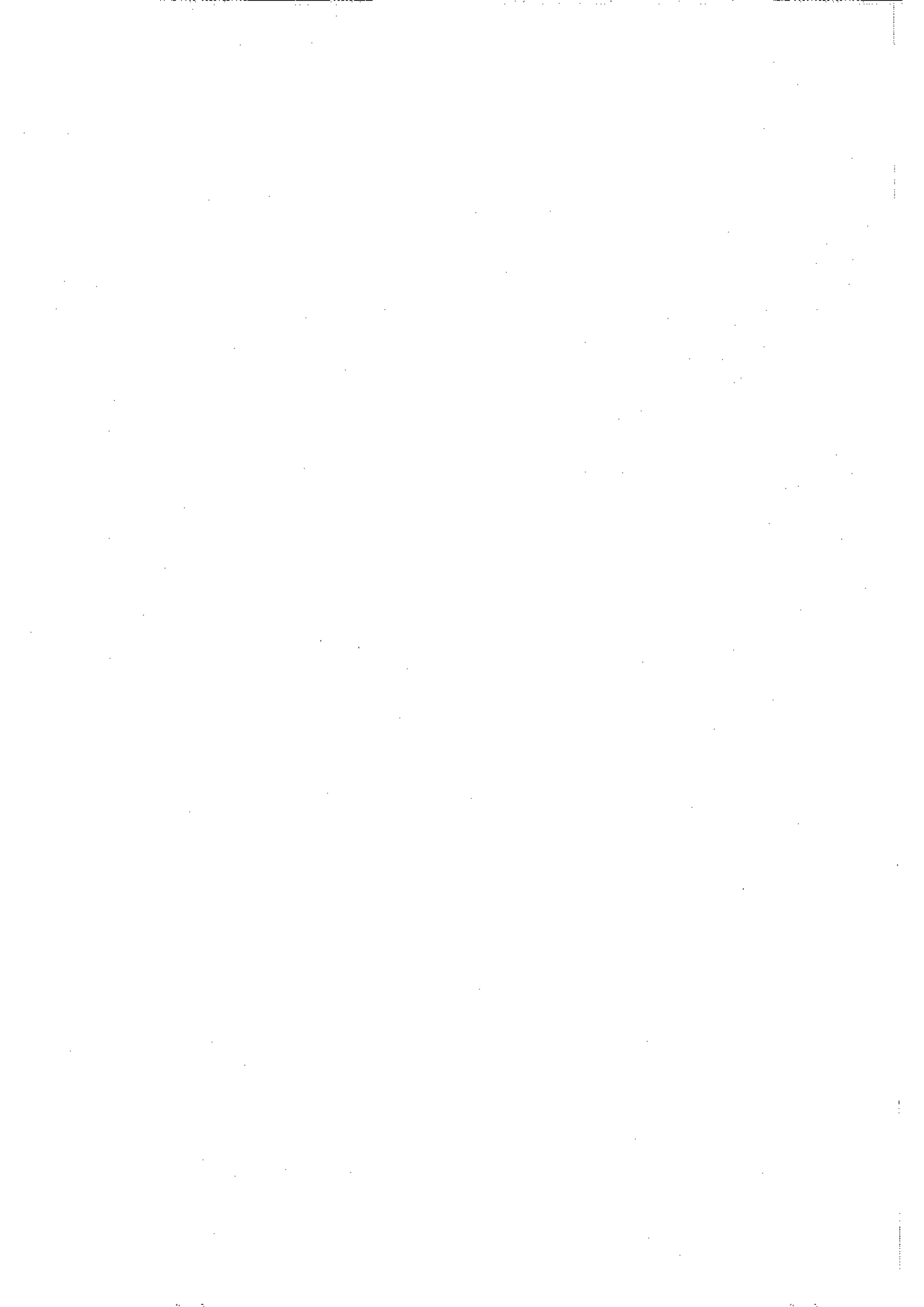
Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
Uitgave nummer 49, april 1985

BROEDVOGELS IN DE BEBOUWDE KOM VAN LAREN

Produktie en verspreiding van dit rapport kwam tot stand met medewerking van de Inspectie Natuurbehoud, Staatsbosbeheer.
Deze draagt echter geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

INHOUD

	Blz
1. Inleiding	1
2. Inventarisaties in het verleden	1
3. Ligging, oppervlakte en beschrijving van het onderzochte gebied	1
4. Methode	3
5. Interpretatie van de waarnemingen	4
6. Weersomstandigheden tijdens de inventarisaties	5
7. Resultaten	5
7-1 Bespreking van de soorten en aantallen broedvogels	6
8. Vergelijkingen met andere inventarisaties	11
8-1 Eerder onderzoek in de gemeente Laren	11
8-2 Larense broedvogels versus broedvogels van Blaricum	11
8-3 Broedvogelgegevens uit andere bebouwde kommen	12
9. Samenvatting	12
10. Dankwoord	12
11. Geraadpleegde literatuur	13
12. Bijlage I: Lijst met vastgestelde broedvogels	
13. Bijlage II: Andere waargenomen vogelsoorten	
14. Bijlage III: Figuur 1, kaart met telgebieden	

1. Inleiding.

In de reeks inventarisaties van broedvogels binnen de bebouwde kommen was het in 1984 de beurt aan Laren om onderzocht te worden. De inventarisatie werd uitgevoerd i.v.m. de plannen van de Vogelwerkgroep het Gooi e.o. om een publikatie uit te brengen over de vogels van het Gooi, de Vechtplassen en de Eempolder. Als kunstenaarsdorp staat Laren al van heel vroeger bekend, maar dat het een grote vogelrijkdom herbergt weten de meeste vogelliefhebbers niet, al vermoeden zij het misschien wel. Vogels binnen bebouwde kommen hebben nooit de aandacht gekregen die zij verdienen, al was het alleen maar omdat zij medebewoners in dit milieu zijn. Gelukkig begint er zelfs van overheidszijde belangstelling te komen getuige het rapport "Natuur in de stedelijke omgeving" (Commissie voor Natuurbeschermingseducatie 1982).

Wellicht vormt dit verslag mede een aanleiding voor de bewoners van Laren met nog meer belangstelling naar hun gevleugelde burens te kijken. Zij kunnen daadwerkelijk burenhulp geven door hier en daar bewoningsmogelijkheden te scheppen. De Vogelwerkgroep het Gooi e.o. is bereid om desgewenst adviezen voor de inrichting van een vogeltuin te verstrekken.

2. Inventarisaties in het verleden.

Het merendeel van de gegevens bestaat uit losse meldingen van broedgevallen. Ook zijn er soortgerichte inventarisaties verricht zoals bijv. Huiszwaluwentellingen. (Dieperink 1984) Ten behoeve van de "Atlas van de Nederlandse broedvogels" (Teixeira red. 1979) werd van 1973-1977 in de in Laren liggende blokken van 5x5 km. gekeken welke broedvogelsoorten er voorkwamen. Wat meer op min of meer zeldzame soorten gericht waren de broedvogeltellingen van medewerkers van Provinciale Waterstaat in 1981 (van Beusekom ongepubliceerd). De meest gedetailleerde en qua uitvoering en grenzen nabij komende broedvogelinventarisatie geschiedde in 1970 voor de "Avifauna van Midden-Nederland" (Alleyn et al. 1971).

3. Ligging, oppervlakte en beschrijving van het onderzochte gebied.

De gemeente Laren ligt op de oostzijde van de Gooise stuwwal (topografische kaart bladen 26C en 32A, S.O.V.O.N. blokken 26.51, 26.52, 32.11 en 32.12). Het verschil in hoogte tussen het westelijk en oostelijk deel van het gebied, dat grenst aan de Zuidpolder te Veer bedraagt ca. 20 m. De totale oppervlakte van het geïnventariseerde gebied, dat de bebouwde delen van de gemeente omvat is ongeveer 568 ha. Deze zeer bewerkelijke oppervlakte werd gesplitst in tien deelgebieden. De ligging en begrenzing zijn aangegeven in figuur 1 (bijlage 3).

Gebied 1 (opp. 40 ha.) werd begrensd door de Rijksweg oost, de Vredelaan met doorlopend in zuidelijke richting de overgang van het bebouwde deel naar de heide en deze volgend in noordwestelijke richting tot de Hilversumseweg. Hier liep de grens weer naar de rijksweg. Het gebied heeft als bebouwing een scholengemeenschap en verspreid staande villa's met grote tuinen, waarin en rondom hoofdzakelijk hoog en oud loofhout, maar ook naalddhout voorkomt. Aan de zuidwest zijde bevindt zich het St. Janskerkhof.

Gebied 2 en 2A (opp. 54 ha.) Hier vormden de volgende wegen de grens: Rijksweg west, Hilversumseweg, Westerheide en het pad langs de watertoren tot de rijksweg.

Het geheel bestaat uit een oude villawijk, waarin de laatste jaren ook nieuwbouw is gepleegd. Plaatselijk zijn er open gedeeltes en grote gazons. Oude boomgroepen van voornamelijk naaldhout geven het gebied een bosachtig karakter. In het noordwestelijk deel bevinden zich nog heiderestanten met opslag.

Gebied 3 (opp. 62 ha.) bezat de volgende grenzen: Naarderstraat, Werkdroger en Rijksweg west. Het is een villa wijk met parkachtig karakter en voornamelijk loofhout dat soms een aanzienlijke hoogte bereikt. Ook komen hakhoutachtige-percelen voor. Enkele hectares worden in beslag genomen door een verpleeg-tehuis.

Gebied 4 (opp. 83 ha.) Het totale gebied werd begrensd door de gemeentegrens, Noolseweg, Tafelbergweg, Oude Drift en Naarderstraat. De grootte noopte tot een onderverdeling in vakken 4A, 4B en 4C, waarvan 4A het landgoed Larenberg omvatte, 4B het deel tussen de Leemzeulder en de Naarderstraat-gemeentegrens en een denkbeeldige lijn van het Koloniep pad in zuidwestelijke richting. Het landgoed Larenberg is een terrein dat doorsneden wordt door diverse paden. De begroeiing is van gemengd loof/naaldhout tot soms tientallen meters hoog. Grove en Oostenrijkse den voeren de boventoon. Een aantal lanen is omzoomd door oude beuken, vooral in de omgeving van het huis. Plaatselijk is er veel ondergroei van Amerikaans vogelkers. Verder bevinden zich in het gebied een vrij grote moestuin en een open grasland. Tussen de Leemzeulder en Noolseweg staan veel grote villa's, waarvan de tuinen vaak omzoomd zijn door dichte heggen. In de tuinen, die zeer groot kunnen, zijn staan veel coniferen. Op diverse plaatsen zijn solitaire groepjes naald- of loofbomen aanwezig. In het gebied tussen de Naarderstraat en Leemzeulder staan de huizen dichter op elkaar en zijn ook de tuinen kleiner. Vooral langs de Naarderstraat is de bebouwing dichter. Het gebied heeft door de aanwezigheid van een akker, wat graslandjes en een kwekerij met coniferen een open karakter aan de noordwestzijde. Het overige deel tussen de gemeentegrens en het Koloniep pad telt eveneens wat open stukjes. Het grootste deel is onbebouwd en de begroeiing bestaat zowel uit loof- als naaldhout waarin nogal wat hakhout voorkomt.

Gebied 5 (opp. 28 ha.) werd begrensd door de Naarderstraat, Oosterend, Tafelbergweg, Noolseweg, de gemeentegrens en de Torenlaan. Het dichtst bij het centrum liggende deel ervan is dicht bebouwd en telt veel straatjes. Tussen de bebouwing staat hier en daar een boerderij. Verder van het centrum krijgt het gebied een buitenwijk karakter met minder dichte bebouwing, villa's enkele boerderijen en akkers. Het meest noordelijke deel boven de Legrasweg en St.Lucasweg ademt de sfeer van een schaars bebouwde boomrijke villawijk uit met een zeer grote mate aan rust. Daarboven ligt nog een strook gemengd loof/naaldhout.

Gebied 6 (opp. 60 ha.) had als grenzen de Eemnesserweg, Torenlaan en de gemeentegrens met Blaricum. Het grootste deel van dit gebied bestaat uit dichte en halfdicht bebouwing. Bij de Eemnesserweg bevindt zich een open gebied met enkele kleine weilandjes en daaraan grenzend een sportveldencomplex. Daaraan grenst dichte bebouwing met de oude dorpskern waarin o.a. scholen, de kerk en de Brink met een vijvertje voorkomen. Het overige deel van dit gebied wordt gevormd door wat villa's met parkachtige tuinen, villa's met enkele zeer grote tuinen overlopend in bos (totaal enkele ha.) en een stukje verboste hei met vliegdenen, stuifzand en een vennetje.

Gebied 7 (opp. 42 ha.) De grens hiervan werd gevormd door de Rijksweg west, Werkdroger, Oude Drift, Naarderstraat, Nispen van Sevenaerstraat en de Hilversumseweg.

Het geheel biedt een villa-achtige aanblik. De tuinen zijn diep en vertonen veel variatie, maar bezitten weinig ondergroei. Overal tussendoor staat loof- en naaldhout, in en rond de tuinen zijn veel coniferen zoals bijv. thuja's aanwezig. Verder liggen er twee grote bejaardencentra en is er een open gebied met daarachter hoge bomen in de vorm van de Hertenkamp.

Gebied 8 (opp. 51 ha.) werd door diverse wegen begrensd t.w. Eemnesserweg, Melkweg, Jordaan, Beyermansweg, Zijtak, Wagenpad, St.Jansstraat, Hilversumseweg, Nispen van Sevenaerstraat en de Brink.

Een groot deel van het gebied wordt in beslag genomen door het centrum met dichte bebouwing, vrij kleine tuinen, maar wel op diverse plaatsen verspreid staande bomen. Het resterende deel is een villawijk met grote tuinen en soms oud loof- of naaldhout.

Gebied 9 (opp. 67 ha.) De Hilversumseweg, St.Jansstraat, Zevenenderdrift, Vredelaan en Rijksweg oost begrensd dit telgebied.

De Laarder Eng neemt het overgrote deel in beslag; hierin liggen akkers, soms begrensd door hakhout percelen en incidenteel fijnsparaanplant. Ook komen er volkstuintjes voor. Het noordelijk deel heeft een open villa-achtige bebouwing. Verder zijn er bosperceeltjes met gemengd loof/naaldhout dat plaatselijk overgaat in eiken-hakhout en enkele weilandjes. Een sport-complex completeert het geheel.

Gebied 10 (opp. 81 ha.) Dit grote telgebied had als oostgrens de Gooiergracht de andere grenzen waren Smeekweg, Postiljon, Zevenender Drift, Beyermansweg, Jordaan en de Eemnesserweg. De bebouwing is dicht en varieëert van rijtjeshuizen tot twee onder één kap woningen waarvan oude en nieuwe door elkaar staan. Plaatselijk zijn wat kleinere plantsoenen of bomen te vinden. Het gebied grenst aan een graszodenkwekerij, heide en bebouwing van andere delen van het dorp.

4. Methode

Zoals vaak gebruikelijk bij het inventariseren van grote oppervlaktes binnen een kort tijdsbestek werd de turfmethode gehanteerd. De werkwijze komt er op neer dat per soort van iedere vogel die territorium- of nestindicatief gedrag vertoonde op een speciaal hiervoor ontworpen formulier een turfstreepje werd gezet. Tot de gedragingen die aanwijzingen geven voor het bezetten of bezitten van een territorium of de aanwezigheid van een nest werden gerekend: het vervoeren door man of vrouw van nestmateriaal, nestbouw, voedseltransport, wegkruipen van oude vogels in nestholten of andere mogelijke broedplaatsen, toevallige nestvondsten, alarmerende vogels, afleidingsgedrag of vogels met pas uitgevlogen jongen.

In dit soort gevallen werden de vogels tot de categorie zekere broedvogels gerekend. Er was een mogelijkheid om de groep mogelijke broedvogels vast te leggen door te turven welke soorten en aantallen in de broedtijd en daarin voor hen geschikte periode in hun habitat foerageerden, rustten of erin rondvlogen. De onderzoeker van telgebied 2 hanteerde de territoriummethode. Hierbij worden de vpgels niet geturfd, maar op een kaart ingetekend. Aan het eind van het seizoen worden de gegevens per soort overgenomen op een moederkaart en territoria vastgesteld.

Om de groep lijsterachtigen, die zeer vroeg en daarbij zeer kort zingt, zo nauwkeurig mogelijk te inventariseren werd bij elk bezoek vanaf een ander beginpunt gelopen. De meeste inventarisors maakten daarvoor eerst een z.g.n. snelle ronde om eerst de soorten van deze groep te noteren. In de wijken 4A en 4B werd tijdens de snelle ronde per kwartier het aantal vogels genoteerd. Bij de tweede ronde werd deze handeling herhaald. Twee inventarisors maakten zo'n ronde op de fiets. Naast vroege ochtend bezoeken, die van een uur voor zonsopkomst tot enkele uren erna duurden, werden er ook overdag en 's avonds inventarisaties uitgevoerd.

De inventarisaties werden gehouden rond de weekeinden 28-29 april en 19-20 mei 1984. De meeste bezoeken vonden op, vlak voor of even na deze data plaats. Een deel van de inventarisors brachten extra bezoeken van april-juni. Het aantal bezoeken en het aantal minuten dat per hectare werd besteed voor het uitvoeren van het onderzoek zijn vermeld in onderstaande tabel.

Tabel 1. Aantal bezoeken en minuten onderzoek per hectare in elk deelgebied.

<u>nummer deelgebied</u>	<u>vroege ochtend bezoek</u>	<u>dagbezoek</u>	<u>avond bezoek</u>	<u>aantal be- stede min. per ha.</u>
1	2	-	-	9
2	5	-	1	23
2A	2	-	-	12
3	3	-	-	8
4A	4	1	-	13
4B	4	1	-	33
4C	5	1	-	26
5	3	-	-	19
6	3	1	-	8
7	2	-	-	12
8	2	-	4	20
9	3	1	1	19
10	3	-	-	7

5. Interpretatie van de waarnemingen.

Om het aantal broedparen per soort te kunnen vaststellen is het hoogste aantal, dat bij de inventarisaties aanwijzingen voor broeden gaf, aangehouden. Hierbij is ook rekening gehouden met de trektijd van sommige soorten. Een groot aantal doortrekkers van een soort tijdens de inventarisatie-data zou een volledig vertekend beeld opleveren. Niet te omzeilen bij de nu gevolgde turfmethode is het vaststellen welke vogel wel of niet tijdens de eerste of tweede inventarisatie zong. Het is bekend dat de zangactiviteit per soort, individu en dag sterk kan verschillen. In de telgebieden 4A en 4B werden per kwartier de soorten en aantallen geturfd. Hier werden van de inventarisatierondes per tel-datum de hoogste aantallen per kwartier van de gelopen en onderverdeelde route gesommeerd. Van telgebied 2 werden de aantallen met behulp van de territoriumkartering vastgelegd. De categorie mogelijke broedvogels is niet in de broedvogellijst opgenomen. Er waren te weinig inventarisors die hiervoor soorten en aantallen opgaven, terwijl vaststaat dat zij zeker zijn waargenomen.

6. Weersomstandigheden tijdens de inventarisaties.

Het merendeel van de onderzoekers bezocht het telgebied op de aanbevolen teldata 28 of 29 april en 19 of 20 mei.

Op 28 april was het wisselend bewolkt en in de vroege ochtend vrij koud; de dag erop vertoonde hetzelfde weerbeeld met een zwakke oosten wind en nog een iets lagere temperatuur. Ondanks de lage temperatuur was het goed inventarisatie-weer. Dit gold ook voor de dagen ervoor en erna. Op 19 mei was er geen wind en lag de temperatuur rond de 10° C bij een half-zware bewolking wat resulteerde in een goede zang. Totaal anders verliep het weerbeeld op 20 mei. Het werd laat licht en met een zwakke zuid-westenwind werd voortdurend regen aangevoerd bij een temperatuur van 9° C. Niet bepaald een weertype om te inventariseren. Later op de dag klaarde het weer op en scheen de zon. In de inventarisatiemaanden was het vaak koud en nat. Buiten de voorgestelde data was er echter vrije keuze uit andere data, zodat de medewerkers ook op dagen met goed weer aanvullend onderzoek konden verrichten. Toch waren er ook uit deze periode berichten dat het desondanks vaak matig inventarisatie-weer was.

7. Resultaten.

Tijdens de voorbereidingen en de uitvoering van het onderzoek is het nooit de bedoeling geweest om het aantal broedvogels exact te bepalen. Het zal altijd een droom blijven om in een zo grote oppervlakte een dergelijk resultaat te behalen. Er zijn teveel variabelen waaronder zeer belangrijke als weersomstandigheden en zangactiviteit, die van invloed zijn. Het zou te ver voeren deze factoren hier in extenso te behandelen. Voor uitvoerige informatie wordt verwezen naar het Handboek voor Natuurbeheer, deel III: Methoden voor Vogelinventarisatie (in prep.). De reeds genoemde factoren zullen in de gebieden die meer dan op de aanbevolen data en gespreid over het seizoen zijn uitgevoerd voor een belangrijk deel zijn geëlimineerd. Uit tabel 1 valt op te maken dat er soms aanzienlijke verschillen in de doorgebrachte tijd per telgebied bestaan. Op zich hoeft dit geen aanwijzing te zijn dat er dan ook wel onderteld zal zijn. De ene waarnemer heeft nu eenmaal meer ervaring dan de ander en werkt daardoor sneller en de toegankelijkheid van elk gebied kan ook zeer verschillend zijn.

Ondanks het feit dat pas in april werd begonnen ligt het dit jaar niet voor de hand dat vroeg in het jaar zingende soorten als Heggemus en Grote lijster zijn onderteld. Ook was het vrij koud en nat in het voorjaar en schoven de meeste soorten hun maximale zangactiviteiten enkele weken op. Veel hinder werd ondervonden van het gestadig voortrazende verkeer op de E 35 (Amersfoort-Amsterdam). Dit was het geval in de telgebieden 1, 2, 2A, 3, 7 en 9 in de delen die aan de weg grensden.

Soorten die toch al moeilijk hoorbaar zijn als bijvoorbeeld Goudhaantje en Grauwe vliegenvanger en zacht zingende individuen van vogelsoorten kunnen daardoor gemist zijn. Al met al lijkt het erop dat er een redelijke betrouwbaar beeld is gekregen van de broedvogels van Laren en hebben de inventarisaties aan de gestelde verwachtingen voldaan.

Met behulp van bijlage 1 is een top tien samen te stellen van de meest talrijke soorten in het onderzochte gebied. (Tabel 2) Ter vergelijking is een zelfde rangschikking gemaakt van het in 1983 onderzochte Blaricum (Jonkers 1984).

Tabel 2. De tien talrijkst voorkomende broedvogels en hun aantallen in Laren (1984) en Blaricum (1983).

<u>Laren</u>		<u>Blaricum</u>	
<u>Soort</u>	<u>Aantal broedparen</u>	<u>Soort</u>	<u>Aantal broedparen</u>
1. Merel	1020	1. Merel	663
2. Huismus	572	2. Huismus	532
3. Koolmees	484	3. Spreeuw	432
4. Spreeuw	465	4. Houtduif	307
5. Turkse tortel	315	5. Koolmees	297
6. Houtduif	312	6. Winterkoning	188
7. Winterkoning	286	7. Roodborst	182
8. Pimpelmees	278	8. Pimpelmees	149
9. Roodborst	199	9. Kauw	125
10. Kauw	176	10. Turkse tortel	123

Hoewel de aantallen verschillen, hetgeen niet verwonderlijk is als we de bebouwingsdichtheid, structuur en oppervlakte van Laren en Blaricum vergelijken, blijken dezelfde soorten op de lijst voor te komen.

7.1 Bespreking van de soorten en aantallen broedvogels.

1. Wilde eend: Het broeden van de Wilde eend in telgebied 6 is niet zo'n vreemde zaak. Er is een vijver op de Brink en de soort kan met de jongen altijd nog naar de Capitten of de Gooiergracht. Anders is het met de eenden in 4A en 3, gebieden hoog op de stuwwal en ver van water van enig formaat. Mogelijk zijn zij in eerste instantie aangewezen op een watertje achter de Stichtse Hof. De vogels van telgebied 9 zullen vermoedelijk met hun jongen op pad gaan naar de Gooiergracht.
2. Buizerd: Diverse waarnemingen wijzen in de richting van een broedgeval op Larenberg. Er is niet naar het nest gezocht.
3. Sperwer: Het vaststellen van een broedgeval is geen sinecure, zeker met de gevolgde turfmethode. Dat er toch een broedgeval uit de bus kwam is te danken aan een door anderen gevonden en doorgegeven nest. In telgebied 6 werd in mei een baltsend paar gezien waarvan verondersteld wordt dat het in het gebied over de gemeentegrens met Blaricum tussen de Naarderstraat en de Gooiergracht broedde. Scharringa (ongepubliceerd) vermeldde in 1981 een broedpaar voor gebied 2 in de omgeving van de Westerheide.
4. Havik: Van deze soort werd bij toeval het nest gevonden. Tijdens de inventarisatie van 1981 (van Beusekom, ongepubliceerd) werd verondersteld dat er in het telgebied een broedgeval was. Eveneens toevallig was het waarnemen van een van de oudervogels, die kwam aanvliegen met een geslagen Ekster als prooi voor de jongen.
5. Boomvalk: Voor de aan elkaar grenzende telgebieden 3 en 4A worden 1-2 paar opgegeven. Vermoedelijk gaat het hier om hetzelfde paar dat in 4A een territorium bezat.
6. Torenvalk: Een van de twee vastgestelde paren broedde in een nestkast, van de andere is de exacte nestplaats niet bekend. Deze kan in een groot gebouw genesteld hebben.
7. Patrijs: Het voorkomen van deze soort was letterlijk een grensgeval op de rand van de Zuiderheide en het telgebied.

9. Holenduif: Deze soort kwam op één na in elk telgebied voor, wat duidt op voldoende nestholten in bijvoorbeeld holle bomen. Frappant is het ontbreken in telgebied 7. Voor 1981 vermeldde van Beusekom (ongepubliceerd) daar nog vier broedgevallen.
10. Houtduif: Aan broedmogelijkheden heeft de Houtduif niet te klagen. Er worden maar liefst 312 paren vastgesteld. De aantallen per telgebied varieerden sterk. De voorkeur voor bossages en voedsel-terreinen in de onmiddellijke omgeving wordt duidelijk in onderstaand overzicht.

Tabel 3 Dichtheid per 100 ha van de Houtduif in de resp. telgebieden.

Telgebied	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>2a</u>	<u>3</u>	<u>4a</u>	<u>4b</u>	<u>4c</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
oppervlakte	40ha	28ha	26ha	62ha	24ha	30ha	29ha	28ha	60ha	42ha	51ha	67ha	81ha
structuur	park achtig bos	half gesl. bos	half gesl. bos	park acht. bos	geslo-ten bos	park acht. bos	open sages bos	park acht. bos	be- bouw. met open struct.	park achtig bos	dichtebos bebouw. met bomen	sages met eng	dichte bebouwing met plant-soen
dichtheid in paren per 100 ha.	55 118	93 143	27 92	35 89	96 121	90 343	159 221	121 236	72 233	26 95	39 235	72 145	25 241

11. Turkse tortel: Over het hele onderzochte gebied is de verhouding Houtduif-Turkse tortel bijna 1:1. Per telgebied zijn er duidelijke verschillen. In het uitgesproken bos, zoals Larenberg domineert de Houtduif. De villawijken met hun grote tuinen en hun groenblijvende oegroeiingen van thuja's en andere coniferen worden merendeels beheerst door de Turkse tortel.
12. Koekoek: Van deze soort kon slechts één territorium worden vastgesteld. In het overzicht van de inventarisatie t.b.v. de Avifauna van Midden-Nederland (Alleyn et al 1971) en de inventarisaties van de Provinciale Waterstaat ontbrak de Koekoek.
13. Bosuil: De Bosuil komt onregelmatig verspreid voor, maar is in de meeste randgebieden die grenzen aan open ruimtes wel aanwezig. In telgebied 1 vond van Poelgeest (ongepubliceerd) in 1981 een broedpaar.
14. Gierzwaluw: Het vaststellen van het voorkomen en de aantallen blijft een hachelijke zaak. Hier en daar lijken wat paren voor te komen. Met name de kern van Laren herbergt nog een kleine populatie. Alleyn et al (1971) vermelden 15-20 paar voor de hele gemeente. In 1985 zal gedetailleerd onderzoek aan deze soort worden verricht.
15. Groene specht: Vergeleken met 1970 (het in de rest van dit verslag vermelde jaartal heeft altijd betrekking op de toen uitgevoerde inventarisatie voor de Avifauna van Midden-Nederland (Alleyn et al 1971) lijkt er een duidelijke vooruitgang te zijn en komt de soort nu regelmatig verspreid voor. Als deze vooruitgang reëel is en er bij de vroeger gehouden inventarisaties geen ondertelling heeft plaats gehad, zou dit een teken van herstel op lange-termijn kunnen zijn na de lange en strenge winter van 1962/1963. De soort heeft toen aanzienlijke verliezen geleden. De dichtheid per 100 ha komt exact overeen met die van de hoogst gemelde voor Nederland op de Zuidwest-Veluwe in gemengd hout (Teixeira 1979).
16. Grote bonte specht: Er zijn slechts twee telgebieden (9 en 10) waar de soort ontbreekt. Het niet aanwezig zijn van voldoende bomen of boomgroepen van enig formaat kan hiervan de oorzaak zijn.

17. Kleine bonte specht: Deze kleine musgrote specht wordt bij inventarisaties nogal eens over het hoofd gezien. Het is een bewoner van rijke-oude loofbossen en in het Gooi niet algemeen. Eén paar werd gelocaliseerd bij de Hertekamp, het andere bij de Houtweg.
18. Kuifleeuwerik: Als cultuurvolger is de Kuifleeuwerik vaak op door mensen beïnvloede terreinen aanwezig, wat zijn aanwezigheid bij de de Hertekamp kan verklaren. In het Gooi is het een schaarse broedvogel.
19. Boerenzwaluw: De soort werd alleen in de buitengebieden vastgesteld. De stand verschilt nauwelijks van 1971 toen 11 broedparen werden gevonden.
20. Boompieper: Een grensgeval tegen de Zuiderheide, waar meer paren voorkomen.
21. Witte kwikstaart: Het dorpse karakter van Laren leent zich uitstekend voor deze cultuurvolger, die het in sterk verstedelijkte gebieden meestal laat afweten. In de meeste telgebieden waar het bos-karakter niet de overhand had, komt de soort voor.
22. Winterkoninkje: Het Winterkoninkje behoort tot de talrijkste broedvogels van de gemeente en komt overal voor. Hoe groot de aantallen wel zijn blijkt uit de dichtheid van 50 per 100 ha over het hele onderzochte gebied, wat overeenkomt met ongeveer een paar op elk stukje van 140 x 140 m. Plaatselijk zijn er echter meer broedparen omdat de dichtheid niet op elk stukje gelijk is.
23. Heggemus: Een moeilijk te onderzoeken soort, die vroeg in het seizoen zingt. Het resultaat van de inventarisaties geeft een behoorlijk aantal broedparen aan. Op grond van elders opgedane ervaringen mag worden aangenomen dat het werkelijke aantal nog een stuk hoger ligt.
24. Grote lijster: Evenals de vorige soort al vroeg in het jaar zingend, maar eind april nog goed te inventariseren. Vergeleken met vroegere inventarisaties lijkt er een lichte achteruitgang te hebben plaatsgevonden.
25. Zanglijster: Het biotoop voor de Zanglijster lijkt uitermate geschikt. Beïnvloeding door het gure voorjaar zou er wel eens de oorzaak van geweest kunnen zijn dat zo weinig paren werden vastgesteld. Meestal vertoont deze soort een grote zangactiviteit.
26. Merel: De talrijkste broedvogel van Laren. Van oorspronkelijk schuwe bosvogel heeft deze soort zich ontwikkeld tot een cultuurvolger met een voor haar in de bos- tot parkachtige gemeente kennelijk zeer geschikt leefgebied. Hoe talrijk de soort is en welke dichtheden zij in de resp. telgebieden bereikt komt tot uitdrukking in onderstaande tabel. Wie zich met het licht worden door Laren begeeft zal ervaren hoe massaal het merelkoor zich daar manifesteert.

Tabel 4 Dichtheid per 100 ha van de Merel in de resp. telgebieden.

Telbegied	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>2A</u>	<u>3</u>	<u>4A</u>	<u>4B</u>	<u>4C</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
Oppervlakte	40ha	28ha	26ha	62ha	24ha	30ha	29ha	28ha	60ha	42ha	51ha	67ha	81ha
Structuur		park acht. bos	half gesl. bos	half gesl. bos	gesl. bos	park acht. bos	open bos- sages	park acht. bos	bebouw. met open struct.	park acht. bos	dicht bebouw. m.bo- men	bos- sag. met eng	dichte m.plant- soen
Dichtheid in paren p.100ha	118	143	92	89	121	343	221	236	233	95	235	145	241

27. Gekraagde roodstaart: Er konden slecht 14 paar worden genoteerd. Tijdens de inventarisaties van 1981 werden alleen al voor de telgebieden 1, 2, 3, 4, 6 en 7 24 paar vastgesteld tegen 14 nu. Ofschoon het weer mogelijk een belangrijke faktor voor ondertelling door verschuiving van de zangtop kan zijn geweest, valt er niet aan te ontkomen dat in heel Laren in 1970 nog 40 paar voorkwamen.
28. Zwarte roodstaart: De soort is en was altijd al een schaarse broedvogel, die alleen in gebied 7 werd gevonden.
29. Roodborst: Ook deze soort behoort bij de talrijke broedvogels. Het aantal dat nu is gevonden, is meer dan het dubbele van dat in 1970, wat zou kunnen duiden op een forse toename.
30. Zwartkop: De Zwartkop lijkt ook bij de soorten te horen die zijn toegenomen. Waarschijnlijk is het vastgestelde aantal nog te laag gezien de mededeling van een inventarisator dat hij in een ogenschijnlijk geschikt leefgebied zeer weinig exemplaren had gehoord. Als er al een toename is, dan zou deze veroorzaakt kunnen zijn door de veranderde opvattingen over inrichting en beheer van tuinen.
31. Tuinfluitier: Bij de Tuinfluitier valt geen vooruitgang te bespeuren. Het iets hogere aantal van nu t.o.v. 1970 kan allerlei oorzaken hebben. Opvallend is het ontbreken van de soort in diverse telgebieden.
32. Grasmus: Er was slecht één telgebied (7) waarin deze soort voorkwam. Een opmerkelijk geval, vooral omdat het hier zelfs 6 paar betrof en het gebied geen grote verschillen vertoont met de overige telgebieden.
33. Braamsluiper: Slechts één paar t.h.v. de Leemkuil/Leemzeulder werd gevonden.
34. Fitis: Van deze grondbroeder was het aantal iets lager als in 1970. Buurgemeente Blaricum bezit een iets hoger aantal.
35. Tjiftjaf: De nauw verwant Tjiftjaf was iets meer dan twee keer zo vaak aanwezig als de Fitis. Ongeveer eenzelfde verhouding werd in 1983 in Blaricum gevonden. Vergeleken met 1970 toen de totale geïnventariseerde oppervlakte groter was lijkt er een lichte toename te zijn.
36. Fluiter: In 1970 niet gevonden, maar nu met drie paren aanwezig op Larenberg.
37. Goudhaantje: Naaldbout komt in alle onderzocht gebieden wel ergens voor en het Goudhaantje is dan ook verspreid over de hele gemeente te vinden. Gebieden met veel naaldbomen, zoals 4A manifesteren zich door hun grotere aantallen. Tijdens de inventarisaties van 1970 is de soort sterk onderteld.
38. Vuurgoudhaantje: Door de hogere eisen die deze soort aan zijn biotoop stelt is hij veel zeldzamer dan de vorige. In het Gooi is het een weinig algemene broedvogel.
39. Grauwe vliegenvanger: Bij de meeste inventarisaties behoort de Grauwe vliegenvanger, die een opvallende zang heeft, tot de sterk ondertelde soorten. Tijdens de nu uitgevoerde inventarisaties kwam het totaal gevonden aantal vrijwel overeen met dat van 1970.
40. Bonte vliegenvanger: De laatste 15-20 jaar heeft deze soort zich over het Gooi verspreid en zijn de aantallen navenant toegenomen.
41. Koolmees: Uit het grote aantal Koolmezen valt op te maken dat er behalve holtes in bomen eveneens een groot aantal nestkastjes in de (villa)tuinen moet hangen.
42. Pimpelmees: Eenzelfde conclusie kan t.a.v. de Pimpelmees worden getrokken.
43. Zwarte mees: Deze kleinere maar wel holenbroedende soort laat zich weinig aan nestkastjes gelegen liggen. Hij vertoont een voorkeur voor percelen met zwaar naaldbout zoals sparren. Gaten in de grond (muizenholletjes) worden soms als nestholte gebruikt. In 1970 is de Zwarte mees vermoedelijk over het hoofd gezien.
- Tijdens de inventarisaties van 1981 uitgevoerd door medewerkers van Provinciale Waterstaat werd hij wel opgemerkt.

44. Kuifmees: Een mezensoort met een voorkeur voor naaldhout en daarbij nog een voorliefde voor zacht c.q. oud hout, dat niet zoveel voorkomt. Ook deze soort is in 1970 aan de aandacht ontsnapt.
45. Glanskop: Een zeer vroeg in het jaar zingende soort, die hierdoor mogelijk onderteld is. De tellingen van P.W.S. geven aanleiding tot dit vermoeden. In telgebied 3 werden in 1981 7 paren vastgesteld en nu 4 paren.
45. Matkop: In tegenstelling tot de vorige soort die zijn optimum bereikt in rijke oude loofbossen of structuren die daarop lijken, voelt de Matkop - mees zich in allerlei bossen thuis. Het is opmerkelijk dat er toch maar weinig paren werden gevonden.
47. Staartmees: In de vele grote tuinen is ruim voldoende nestgelegenheid voor de soort. Hoewel het aantal drie maal zo hoog is als in 1970 bestaat de indruk dat hier en daar nog wel eens een paar aan de aandacht is ontsnapt. Tussen de vele zingende vogels valt het zachte geluid van de Staartmees bijna niet op. Inventarisaties overdag zouden soelaas kunnen bieden.
48. Boomklever: Een opvallend luidruchtig een vroeg in het jaar roepende soort van hoog opgaand oud loofhout. In 1970 zijn de aantallen schromelijk onderschat. Vergeleken met 1981 komen de cijfers vrijwel overeen.
48. Boomkruiper: De minder veeleisende Boomkruiper was in alle gebieden aanwezig, waarbij de meer bosachtig aandoende gebieden wat meer broedparen telden.
50. Appelvink: Evenals enkele reeds eerder genoemde soorten is de Appelvink gebonden aan hoog opgaand loofhout. De soort is moeilijk te inventariseren. Omdat waarnemingen van deze soort uit Laren in andere delen dan waarin nu broedvogels zijn vastgesteld aanwezig zijn, mag worden aangenomen dat het werkelijke aantal broedparen drie tot vier keer zo groot is.
50. Groenling: Hiervan is bekend dat hij de laatste eeuw het stedelijk milieu steeds meer veroverd en dat de dichtheden in dorpen hoog kunnen zijn. Laren vormt hierop met 13,6 paar peer 100 ha geen uitzondering.
52. Europese kanarie: In telgebied 8 werd deze soort, die zijn nest in sierconiferen bouwt waargenomen. Bij de soortbeschrijving in de Atlas van Nederlandse Broedvogels (Bijlsma in Teixeira 1979) wordt de opmerking gemaakt dat de geringe bezetting in het Gooi met zijn optimale biotoop vreemd aandoet. Het is niet zeker of de soort op de betreffende plaats broedvogel is. Nader onderzoek is gewenst.
53. Goudvink: Het aantal Goudvinken ligt hoger dan in Blaricum. In hoeverre de behoefte van de soort aan ondergroei voor de nestbouw hier debat aan is, kon niet worden achterhaald.
54. Vink: De soort was in alle telgebieden goed vertegenwoordigd. De dichtheid komt overeen met wat hierover in de literatuur voor de betreffende biotopen wordt vermeld.
55. Huismus: In hoeverre de gevonden aantallen de werkelijkheid benaderen is moeilijk na te gaan. Een feit is, dat de opgegeven aantallen voor de gebieden met dichte bebouwing hoger zijn dan die met verspreid staande woningen. Dat de Huismus een zeer talrijke soort is, staat buiten kijf.
56. Ringmus: De affiniteit met menselijke behuizing is minder dan bij de vorige soort. Aan de randen van bewoonde gebieden en in villawijken neemt hij soms de plaats van de Huismus in en is daar soms talrijker dan de laatstgenoemde soort. Tijdens het nu gehouden onderzoek was dit nergens het geval.
57. Spreeuw: Een zeer algemene soort die overal wel een broedplaats weet te vinden. In sommige delen van het dorp (6, 9 en 10) waren zeer veel broedparen aanwezig. De dichtheden per 100 ha in de onderscheidene gebieden waren 117, 112 en 111.
58. Zwarte kraai: De Zwarte kraai heeft zich overal stevig genesteld en is vooral in de meer open gebieden met akkers nadrukkelijk aanwezig.

59. Kauw: Hoewel op zeer veel plaatsen schoorstenen ontoegankelijk zijn gemaakt, komt er nog een respectabel aantal broedparen voor. De verschillen tussen de gebieden kunnen vermoedelijk voor een deel aan de bovenomschreven handelingen worden toegeschreven.
60. Ekster: Van een zo opvallende vogel zullen weinig broedparen gemist zijn. Tot ver in het centrum zijn hun nesten te vinden. Sinds 1970 schijnt de soort aanzienlijk te zijn toegenomen.
61. Vlaamse gaai: Het aantal is aanzienlijk lager dan men zou verwachten. In villawijken en aan randen van bosrijke dorpen kunnen hoge dichtheden worden bereikt, zoals bijv. in Wageningen-Hoog (38 paren per 100 ha). In Laren werden 11 paren per 100 ha gevonden.

8. Vergelijkingen met andere inventarisaties.

8.1 Eerder onderzoek in de gemeente Laren.

Voor zover bekend zijn er tot 1970 nooit eerder inventarisaties binnen de bebouwdé kom van Laren verricht. In dat jaar onderzocht Alleyn de hele gemeente met dezelfde methode. De onderzochte oppervlakte was toen 743 ha tegen 568 ha in 1984. De Witte Bergen en het bosgebied boven de watertoren vielen binnen de inventarisatiegrens. Het nu ontbreken van soorten of en kleinere aantallen daarvan, zoals Bergeend en Boompieper kan aan deze verschillen worden toegeschreven. Waar indertijd de Meerkoet is gevonden, is achteraf niet meer vast te stellen. De Huiszwaluw is inmiddels blijkbaar uit Laren verdwenen. In 1970 nog 3 paar; in 1981 voor het laatst met 2 paar (Dieperink 1984). De Spotvogel was in 1970 nog met 8 paar aanwezig. Mogelijk is deze soort, die dit jaar laat in het broedgebied arriveerde, onopgemerkt gebleven in een aantal gebieden. In de terreinen waar nog wel in juni is geïnventariseerd kon geen enkele zingende Spotvogel worden genoteerd. De Tortelduif ontbrak toen en nu op het appel. Het is net als de vorige een laat aankomende soort. Geelgors en Kneu waren in 1970 nog te vinden, in 1984 niet meer. Het ziet er naar uit dat de eerste soort vrijwel geheel uit het Gooi verdwenen is. Waren er in 1967 nog in het Gooi 17-21 paren aanwezig; in 1975 was dit aantal al geslonken tot 7-12 paar. (de Wijs in Moolenbeek 1978). Zoals al bij de soortbeschrijvingen is aangegeven zijn er met name bij de Mezen, Goudhaantjes, Boomklever en Boomkruiper opmerkelijke verschillen. Het verschil moet waarschijnlijk worden toegeschreven aan een later begin van de inventarisaties dan de nu uitgevoerde. De volgende serie inventarisaties vond pas plaats in 1981. Er is toen alleen gekeken en geluisterd naar min of meer specifieke soorten, die bovendien op kaarten werden ingetekend. Alleen de delen met open bebouwing werden onderzocht, waardoor gegevens beschikbaar kwamen van de telgebieden 1 t/m 7 (van Beusekom, van Poelgeest en Scharringa, ongepubliceerd). Er werden door de onderzoekers geen soorten gevonden, die nu niet werden vastgesteld. De aantallen staan tussen haakjes bij elke soort vermeld.

8.2 Larense broedvogels versus broedvogels van Blaricum.

Het meest voor de hand liggende is de broedvogelinventarisatie te gaan vergelijken met de gemeente die er tegenaan gekleefd ligt en waarin zij a.h.w. overloopt: Blaricum.

Laren telt wat minder soorten wat hoofzakelijk veroorzaakt wordt door het ontbreken van enkele watervogelsoorten. Andere vogels die wel in Blaricum voorkomen zijn: Tortelduif, Houtsnip, Ransuil, Huiszwaluw, Spotvogel en Kneu.

Daar staat tegenover dat andere soorten zoals de Havik wel in Laren aanwezig zijn. Gerekend naar het totale aantal broedparen van alle soorten is dat van Laren ruim 1400 paar hoger. Omgerekend tot het aantal broedparen heeft de laatst genoemde 9 broedvogels per ha en Blaricum 8 paar per ha.

8.3 Broedvogelgegevens uit andere bebouwde kommen.

Er zijn de laatste jaren nogal wat gegevens bekend geraakt over inventarisaties in bebouwde kommen. In sommige publicaties staan dichtheden vermeld. Laren scoort vooral hoog met de tuinvogels, die in de villawijken hoge dichtheden bereiken (tabel 5).

Tabel 5: Dichtheden van broedvogels in bebouwde kommen in aantallen broedparen per 100 ha.

<u>Bebouwdekom van</u>	<u>Merel</u>	<u>Koolmees</u>	<u>Houtduif</u>	<u>Winterkoning</u>	<u>Heggemus</u>
Utrecht	80	30	100	10	-
Nude Wageningen	142	13	-	< 10	< 10
Rhenen	114	40	28	28	< 10
Laren	180	85	55	50	24

Wat de stadvogels aangaat liggen de aantallen in Utrecht, Wageningen en Rhenen aanzienlijk hoger (van den Bergh-Huisman en Bosch 1974). Hoe rijk Laren aan (broed)vogels is, is aan de broedvogellijst te zien, en is te danken aan het dorps karakter en de aanwezigheid van villawijken. Vrijwel alle soorten die we in een dergelijk biotoop met zijn soms uitzonderlijk goede omstandigheden kunnen aantreffen, komen er voor. (Commissie voor Natuurbeschermingseducatie 1981).

9 Samenvatting.

Door leden van de Vogelwerkgroep het Gooi e.o. zijn de bebouwde kom en de villawijken van Laren in 1984 op het voorkomen van broedvogels onderzocht. Er werden 61 verschillende soorten met totaal ruim 5400 broedparen gevonden. De talrijkste soort was de Merel, op ruime afstand gevolgd door de Huismus en de Koolmees. Voor roofvogels bleken de gebieden nog aan hun eisen te voldoen getuige de aanwezigheid van maar liefst 5 soorten nl. Havik, Sperwer, Buizerd, Boomvalk en Torenvalk. Andere zeldzame en/of opvallende soorten waren Kuifleeuwerik, Vuurgoudhaantje, Appelvink en Goudvink. Vermoedelijk is de Europese kanarie ook broedvogel.

10 Dankwoord.

Voor een verslag als dit moet eerst veldwerk verricht worden. Speciale dank aan hen die de inventarisaties verrichtten en daarbij het enthousiasme konden opbrengen om ook op andere data dan de aanbevolen hun gebied nog eens te onderzoeken.

Medewerkers waren: R. v.d.Akker, F. Beffers, Y. Bosman, P. Dieperink, N.J. Dwars, H. Fuchs, H. Gärtner, J. Harder, J. de Jonge, D.A. Jonkers, I. Karsemeijer, A.J. van Klaveren, E. Lam, W. Leurs, J. Mekel, A.P. Vermeule. Het typen van het manuscript was in goede handen bij I. Karsemeijer.

11 Geraadpleegde literatuur.

1. Alleyn. W.F., L.M.J. v.d. Bergh, S. Braaksma, Mr. Th.J.F.A. ter Haar, D.A. Jonkers, H.N. Leys, Drs. J. v.d. Straaten 1971. Avifauna van Midden Nederland. Van Gorcum en Comp. Assen.
2. Bergh van den - Huisman Ch. en W.J. Bosch 1974: Vogels in stedelijke gebieden. Rapport Landbouwhogeschool Wageningen no. 198.
3. Beusekom, R. van, B. van Poelgeest, C. Scharringa 1981: Milieu inventarisatie Provincie Noord-Holland. Gemeente Laren en Blaricum. Prov. Waterstaat Noord-Holland (ongepubliceerd)
4. Natuurbeschermingseducatie, Commissie voor, 1982: Natuur in de stedelijke omgeving. Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Hoofddirectie Natuurbehoud en Openluchtrecreatie. 's-Gravenhage.
5. Dieperink, P. 1984: Huiszwaluwentelling 1981, 1982, 1983. De Korhaan 18(1): 21-25.
6. Hustings. F., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam, M.J.S.M. Reynen (in druk): Natuurbeheer in Nederland. Deel III: Vogelinventarisatie. P.U.D.O.C. Wageningen.
7. Jonkers D.A. 1984: Broedvogels in de bebouwde kom van Blaricum. Vogelwerkgroep het Gooi e.o. Hilversum. Uitgave. nummer 45.
8. Moolenbeek R.G. 1978: Vogels in het Gooi. Vogelwerkgroep het Gooi e.o. Hilversum.
9. Teixeira R.M. (red) 1979: Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Ned. Ver. tot Beh. van Natuurmonumenten. 's-Graveland.

Bijlage I: Lijst met vastgestelde broedvogels.

	1	2	2A	3	4A	4B	4C	5	6	7	8	9	10	Totaal	dicht heid p.heid i 100 ha. Alleyr
1 Wilde eend	1	2		3	1				3			2	8	1,4	0,4
2 Buijzerd				2	1								1	0,2	
3 Sperwer		(1)			1		1						1	0,2	
4 Havik				1?	1(1)								1	0,2	
5 Boomvalk					1								1-2	0,2	
6 Torenvalk		(1)								1		1	2	0,4	0,3
7 Patrijs	2												2	0,4	
8 Fazant	1	1	2	2	1		3					1	10	1,8	
9 Holenduif	1	5	6	4(3)	6(2)	5(2)	9(1)	3	3	(4)	3	1	47	8,3	1,5
10 Houtduif	22	26	7	22	23	27	46	34	6	11	20	48	20	312	22,9
11 Turkse tortel	17	27	3	11	1	20	23	52	50	6	35	23	47	315	34,8
12 Koekoek								1					1	0,2	
13 Bosuil					1	1	1			1			1	1,1	0,5
14 Gierzwaluw	1			2	1	8			40				4	56	9,9
15 Groene specht	1	1	1(2-3)	2	1		2	1	1	(1)		1	12	2,1	0,7
16 Grote bonte specht	4	5	5(3-5)	2	6(3)	2(1)	6(4)	1	5(2)	5(3)	1		42	7,4	0,9
17 Kleine bonte specht										2			2	0,4	
18 Kuifleeuwerik										2			2	0,4	
19 Boerenzwaluw	1					1	6		1				2	11	1,9
20 Boompieper	1												1	0,2	
21 Witte kwikstaart	7	3							2		1	3	1	20	3,5
22 Winterkoning	19	29	12	32	22	25	27	48	20	6	21	14	11	286	20,5
23 Heggemus	7	28	5	11	3	8	8	14	15	8	7	17	7	138	10,8
24 Grote lijster				1	1	1	1(1)		2	2(2)	1	1	10	1,8	2,6
25 Zanglijster	7	4	3	6	9	7	7	3	15	13	3	2	3	82	14,4
26 Merel	47	40	24	55	29	103	64	66	140	40	120	97	195	1020	76,7
27 Gekraagde roodstaart	3(5)	3(9-11)	2	(3)		1	1(2)		(1)	4(2)			14	2,5	5,4
28 Zwarte roodstaart										2			2	0,4	0,3
29 Roodborst	16	51	6	47	15	17	29	27	30	10	10	19	2	199	10,1
30 Zwartkop	4	9(7)	7	8	6	5	11	2	2	3	1	4	26	10,7	2
31 Tuinfluit	6	2	2	6			1		1	2	2	3	1	26	4,6
32 Grasmus										6			6	1,1	0,3
33 Braamsluiper						1(1)	(1)						1	0,2	0,5

34	Fittis	7	2	2	1	1	4	1	7	7	-	4	-	37	6,5	6,2
35	Tjiftjae	8	8(3)	4	6	8	-	2	12	15	2	6	4	89	15,7	12,1
36	Fluiter	-	-	-	3(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	3	0,5	-
37	Goudhaantje	7	9(1)	2	5(3)	10	2	9(1)	2(2)	1	3	2	-	53	9,3	0,4
38	Vuurgouinaantje	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	0,4	-
39	Grauwe vliegenvanger	-	-	2	4	-	-	-	1	2	-	-	-	11	1,9	1,7
40	Bonte vliegenvanger	6	5(5)	5	4(5)	5	3	-(2)	-	-(2)	-	2	-	31	5,5	-
41	Koolmees	37	34	31	51	27	38	50	50	9	30	49	50	484	85,2	47,1
42	Pimpelmees	10	12	16	35	8	20	19	40	9	35	26	30	278	49	10,1
43	Zwarte mees	5	2(4)	-	1(2)	1	4	4(1)	1	-(3)	-	-	-	19	3,3	-
44	Kuifmees	2(1)	4(2)	2	2(1)	1(1)	1	2(1)	1(2)	1(1)	-	2	-	19	3,3	-
45	Glanskop	4	1	3	1(7)	1(1)	1(1)	1(2)	-(1)	-(2)	-	-	-	12	2,1	1,6
46	Matkop	-(1)	4	-	1	-	1	3	-(1)	-(1)	-	1	-	10	1,8	2,0
47	Staatmees	2	9(2)	-	2(1)	1	6	5	1	3	-	2	1	33	5,8	1,6
48	Boomklever	2(2)	4(2)	-	5(5)	3(2)	4(3)	2(1)	-	4(3)	-	-	-	29	5,1	0,3
49	Boomkruiper	3	9(7)	4	7	5	3	6	6	6(1)	2	2	1	57	10,0	0,8
50	Appelvink	-	-	-	1(2)	-	1	-	-	-	-	-	-	2	0,4	-
51	Groenling	3	14	1	2	1	6	3	4	-	7	16	7	77	13,6	2,0
52	Europese kanarie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1?	-	-	1?	-	-
53	Goudvink	2	4(1-3)	-	2(4)	2(2)	-(2)	6(2)	-(2)	2(1)	-	2	-	21	3,7	0,3
54	Vink	4	5	6	3	11	4	3	10	14	8	5	5	89	15,7	2,3
55	Huisvink	14	16	21	22	2	23	15	200	14	50	55	44	572	101	-
56	Ringmus	-	3	4	2	-	2	4	4	-	-	9	1	30	5,3	2,0
57	Spreeuw	23	21	11	27	10	31	31	70	17(1)	36	75	90	465	81,2	18,9
58	Zwarte kraai	-	2	-	4	3(1)	3	7	2	-	2	6	1	33	5,8	-
59	Kauw	15	32	6	2	-	12	8	16	8	10	24	38	176	31	3,1
60	Ekster	6	4	3	6(3)	7(2)	9(1)	11	7(1)	-(2)	2	9	4	81	14,3	2,6
61	Vlaamse gaai	6	9	3	6	2	7	6	6	-	1	6	4	64	11,3	2,2

( ) Aantallen gevonden tijdens de broedvogelinventarisatie door Provinciale Waterstaat in 1981.

Bijlage II: Andere waargenomen vogelsoorten.

- 1 . Aalscholver: 21-5 1 ex. overvliegend in noordwestelijke richting
(R. v.d. Akker, I. Karsemeijer) gebied 10.
- 2 . Blauwe reiger: 27-4 1 ex. overvliegend (N.J. Dwars, A.P. Vermeule) gebied 9.
Idem 30-4 1 ex. overvliegend (P. Dieperink) gebied 6.
Idem 21-5 1 ex. op een huis (R. v.d. Akker, I. Karsemeijer) gebied 10.
- 3 . Bergeend: 28-4 1 paar overvliegend (R. v.d. Akker, I. Karsemeijer) gebied 10.
- 4 . Sperwer: 20-5 1 mn. en vr. roepend en zeilend bij Mauvezand, vermoedelijk
broedvogel in Blaricum (P. Dieperink) gebied 6.
Idem 17-5 1 ex. overvliegend (N. Dwars, A.J. Vermeule) gebied 5.
- 5 . Boomvalk: 16-7 1 jagend ex. Vermoedelijk broedvogel in Blaricum (P. Dieperink)
gebied 6.
- 6 . Koekoek: 5-5 1 roepend ex. in Blaricum ten noorden van telgebied 4 (Y v. Leiden)
- 7 . Veldleeuwerik: 30-4 2 zingende ex. op Noorderheide (Y.v. Leiden) gebied 4
- 8 . Boompieper: 30-4 1 ex. zingend op Noorderheide (Y. v. Leiden) gebied 4.
- 9 . Graspieper: 27-4 2 ex. overvliegend Laarder Eng (N.J.Dwars, A.J. Vermeule)
10. Beflijster: 17-4 1 foeragerend mn. (N.J. Dwars, A.J. Vermeule) gebied 9.

Bijlage 3. Figuur 1: Ligging van de telgebieden

